

ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τοῦ κ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΑΜΑΡΑ,
Θεολόγου - Φιλολόγου.

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος γεννήθηκε τό 1134 στό Λεύκαρα τῆς Κύπρου. Ἐνῶ οἱ γονεῖς του τόν ἀρραβώνιασαν στήν ἡλικία τῶν δεκαοκτώ ἐτῶν, ὁ νεαρός Νεόφυτος «θείῳ πόθῳ κινούμενος» διέλυσε τοὺς ἀρραβῶνες καί κατέφυγε στό Μοναστήρι τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, στόν Κουτσοβέντη τοῦ Πενταδακτύλου. Στήν Ἱερά αὐτή Μονή παρέμεινε περί τά ἑπτὰ ἔτη. Ἐπειδή, ὁμως, «φιλήσυχος ἔρωτας» νυχθημερόν τόν φλόγιζε καί τόν παρακινούσε γιά μεγαλύτερους ἀσκητικούς ἀγῶνες «ἐν τοῖς ἐρήμοις» μετά ἀπό πολύμηνη ἀναζήτηση ὁ Θεός ὁδήγησε τά βήματά του στόν κρημνό καί τή μικρή σπηλιά πλησίον τῆς περιοχῆς «Μελισσόβουνου» τῆς Πάφου. Ἐκεῖ ὁ Ἅγιος Νεόφυτος θά λαξεύσει τήν Ἐγκλείστρα του, στήν ὁποία θά ζήσει ἐγκλειστικό βίο γιά ἐξήντα ὁλόκληρα χρόνια. Τό 1170 ὁ Μητροπολίτης Πάφου Βασίλειος Κίνναμος, ὁ ὁποῖος ἔδειξε ἰδιαίτερη συμπάθεια καί ἀγάπη στόν Ἐγκλειστο, θά τόν πείσει νά ἱερωθεῖ καί νά δεχθεῖ ἕνα ὑποτακτικό. Ἔτσι ἡ «πρεσβυτέρα ἐγκλείστρα» μεταβλήθηκε σέ «Μονή Ἐγκλείστρας». Ὁ Ἅγιος δέχθηκε νά αὐξηθοῦν οἱ μοναχοί τῆς Μονῆς μέχρι τόν ἀριθμό τῶν δεκαπέντε μέ δεκαοκτώ.

Ὁ Νεόφυτος ἄρχισε τήν ἐκπόνηση τῶν συγγραμμάτων του ὅταν ἦταν 42 ἐτῶν. Θά συνεχίσει νά συγγράφει μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του παραδίδοντάς μας 16 συνολικά βιβλία. Πιθανός χρόνος τῆς κοίμησης τοῦ Ἁγίου εἶναι τό 1219-1220. Τά διασωθέντα συγγράμματα τοῦ μεγάλου Κύπριου Ἁγίου, τοῦ Ὁσίου Νεο-

φύτου τοῦ Ὑγκλειστου (1134 ± 1220) βρίσκονται ἤδη στὰ χέρια τῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητος καί τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ σέ πέντε ὀγκῶδεις τόμους. Ὑνας ἕκτος τόμος μέ εὐρετήρια ἔχει, ἐπίσης, ἐκδοθεῖ πρὸς διευκόλυνση τῶν ἀναγνωστῶν καί κυρίως τῶν ἐπιστημόνων.

Ἡ ὅλη προσπάθεια ἄρχισε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1994, ὅταν ὁ Ἅγιος Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου, νῦν Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Χύτρων, κ. Λεόντιος καί τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιο, μέ ἐκπρόσωπο καί συντονιστὴ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Μονῆς τὸν Ἀρχιμ. Ἀλέξιο Ὑγκλειστριώτη, ἀνέθεσαν τὸν συντονισμό τῶν ἐργασιῶν γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀγίου στοὺς εἰδικούς τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ.κ. Νικόλαο Ζαχαρόπουλο, Ἰωάννη Καραβιδόπουλο, Χρῆστο Οἰκονόμου καί τὸν ἀείμνηστο Δημήτριο Τσάμη. Ἡ Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ συνέστησε ὁμάδα ἀπὸ εἰδικούς καθηγητές, πού ἀνέλαβαν τὴν κριτικὴ ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Ἀγίου Νεοφύτου, συγκέντρωσε σέ μικροφίλμς ὅλα τὰ γνωστὰ χειρόγραφα, ἐρεύνησε τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ὑπάρχουν ἀκαταλογογράφητοι κώδικες μέ ἔργα τοῦ Ἀγίου, συνέλεξε τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία καί παρέδωσε στοὺς ἐκδότες τὰ ἐπιστημονικά ἐκεῖνα στοιχεῖα, πού θὰ τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ ἀσχοληθοῦν ἀπερίσπαστοι μέ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ ἐκδοτικοῦ ἀντικειμένου τους.

Τὴν ἐκδοτικὴ ὁμάδα ἀποτελέσαν οἱ Καθηγητές τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ἰωάννης Στεφανής, Παναγιώτης Σωτηρούδης, Βασίλης Κατσάρος, Νίκη Παπατριανταφύλλου - Θεοδωρίδου, Ἀλεξάνδρα Σακελλαρίδου - Σωτηρούδη, οἱ Καθηγητές τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων Ἀπόστολος Καρπόζηλος καί Κώστας Κωνσταντινίδης, ὁ Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ρεθύμνου Κρήτης Θεοχάρης Δετοράκης, ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου Δημήτριος Σοφιανός καί οἱ Καθηγητές τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης

Βασίλειος Ψευτογκᾶς καί Θεόδωρος Γιάγκου.

Γιά νά μπορέσουμε νά συνειδητοποιήσουμε τό ἐπιστημονικό μέγεθος καί τήν τεράστια σημασία τοῦ ἔργου πού ἔχει ἐπιτελεσθεῖ, ὀφείλουμε νά ἀναφέρουμε ὅτι ἀξιόλογες προσπάθειες γιά τήν ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Ἀγίου ἄρχισαν ἤδη νά γίνονται ἀπό τά τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα, ὅταν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κυπριανός μετέβη στή Βενετία τό 1778 καί ἐκεῖ ἐξέδωσε δύο ἔργα τοῦ Ἀγίου. Ἀκολούθησαν κατὰ τούς ἐπόμενους δύο αἰῶνες καί ἄλλες ἡμιτελεῖς ὡς πρός τό συνολικό ἔργο τοῦ Ἀγίου προσπάθειες, οἱ ὁποῖες εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τήν ἔκδοση μεμονωμένων ἔργων ἢ ἀπλῶς ἀποσπασμάτων ἔργων τοῦ Ἀγίου. Νομίζουμε, ὅτι ἐπιβάλλεται νά μνημονεύσουμε τίς προσπάθειες αὐτές, ἀναφέροντας πρῶτα τούς Κύπριους ἐρευνητές πού ἀκολούθησαν τό παράδειγμα τοῦ Ἀρχιμ. Κυπριανοῦ: τόν Ἰωάννη Χ. Χ" Ἰωάννου, τόν Ἰωάννη Τσικνόπουλλο, τόν Βενέδικτο (Ἀρχιμανδρίτη Παῦλο) Ἑγγλεζάκη καί τήν Κάτια Γαλαταριώτου. Ἀπό τόν ἐλλαδικό χῶρο ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ ὁ Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν Κωνσταντῖνος Δυοβουνιώτης. Ἀπό τούς ἐτερόδοξους ἐρευνητές ἀξιοσημείωτες ἦταν οἱ προσπάθειες τῶν F. E. Warren, H. Delehay, L. Petit, R. Graffin, F. Nam, M. Jugie, ἀλλά καί τῆς M. - H. Congourdeau. Ἐτσι βλέπουμε, ὅτι γιά δύο καί πλεόν αἰῶνες παρέμενε ἐλεύθερο τό πεδίο γιά μιά ὀλοκληρωμένη κριτική ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Ἀγίου, κάτι τό ὁποῖο ἔμελλε νά πραγματοποιήσῃ ἡ ἐκδοτική προσπάθεια, τῆς ὁποίας τήν εὐθύνη εἶχε ἡ Συντονιστική Ἐπιτροπή μέ Γενικό Συντονιστή τόν Πρόεδρο τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ Καθηγητή κ. Χρῆστο Οἰκονόμου.

Τό ἐκδοθὲν συγγραφικό ἔργο συμπληρώνει τήν Ἑλληνική Ἐκκλησιαστική Γραμματεία μιᾶς περιόδου, πού δέν χαρακτηρίζεται γιά μεγάλη παραγωγή. Ὑπολογίζεται, ὅτι ὁ Ὅσιος ἔγραψε περίπου 4.500 χειρόγραφες σελίδες, πού περιλαμβάνουν Πανηγυρικούς Λόγους, Βίους Ἀγίων, Ἑρμηνευτικές Ὁμιλίες, Κατηχήσεις, Ἐπιστολές κ.ἄ. Τό περιεχόμενό του ἀναφέρεται σέ ποικίλα θέ-

ματα, παρέχοντας πλούσιο ιστορικό, γλωσσικό, λαογραφικό και κυρίως θεολογικό υλικό.

Ἐς δοῦμε, ὅμως, πῶς ἀναλυτικά τό περιεχόμενο τῶν ἑξὶ ἐκδοθέντων τόμων.

Ὁ πρῶτος τόμος, Ἀγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου *Συγγράμματα*, τόμ. Α', Ἑκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου, Πάφος 1996, σσ. 430, περιλαμβάνει κριτική ἔκδοση δύο βασικῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀγίου Νεοφύτου: α) Δέκα λόγοι περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, πού ἐξέδωσε ὁ Καθηγητής Ἰωάννης Ε. Στεφανής, καί β) Τό Πεντηκοντακέφαλον, πού ἐξέδωσε ὁ Καθηγητής Παναγιώτης Σ. Σωτηρούδης. Ὁμιλώντας ὁ Ἅγιος Νεόφυτος «Περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν», στήν οὐσία ὑπομνηματίζει τήν Ἐπί τοῦ Ὁρους Ὁμιλία (Ματθ. 5-7), σέ δέκα ὁμιλίες. Ἡ πρώτη καί ἡ ἀρχή τῆς δεύτερης ἔχουν ἀπολεσθεῖ, ἔνεκα τῆς φθορᾶς τοῦ codex unicus. Ἀπό τήν τρίτη ὁμιλία πληροφορούμαστε, ὅτι τό θέμα τῆς πρώτης ὁμιλίας εἶναι ἡ μετάνοια. Τῆς δεύτερης ὁμιλίας θέμα εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί ὁ παράδεισος, ἡ τρίτη ὁμιλία ἀσχολεῖται μέ τό βάπτισμα, τήν ἀγάπη καί τή συγχώρηση, ἡ τέταρτη μέ τήν προσευχή, ἡ δέ πέμπτη μέ τή φυλακή τῶν πέντε αἰσθήσεων. Ἀπό τήν ἕκτη ὁμιλία ὁ συγγραφέας συγκεντρώνεται σέ συστηματικότερη ἔκθεση τῆς ἐπί τοῦ Ὁρους Ὁμιλίας, ἀρχίζοντας ἀπό τό Ματθ. 5, 25 κ. ἑξ. Κύριο θέμα τῆς ὀγδοῦς ὁμιλίας εἶναι ἡ Δευτέρα τοῦ Χριστοῦ Παρουσία, τῆς ἐνάτης ἡ ἐντολή «Μή κρίνετε καί οὐ μή κριθῆτε» (Ματθ. 7, 1· πρβλ. Λουκ. 6, 37), ἡ δέ τελευταία ὁμιλία ἀσχολεῖται μέ τίς παραβολές τοῦ Κυρίου περί πνευματικῆς γεωργίας. Τελειώνει τή δέκατη ὁμιλία του ὁ Ὁσιος μέ μιᾶ ἀναφορά περί τελειότητος, στήν ὁποία ἐκφράζει τήν θεολογική ἄποψη ὅτι κανένας ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά πετύχει τήν ἀπόλυτη τελειότητα πάνω στή γῆ καί ὅτι κανένας δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀπόλυτα αὐτάρκης, γιατί ὅλοι ἐξαρτῶνται καί χρειάζονται τοὺς ἀδελφούς καί συνανθρώπους τους.

Ὅσον ἀφορᾷ τό δεύτερο ἔργο τοῦ Ἀγίου, πού περιλαμβάνεται στόν πρῶτο τόμο μέ τόν τίτλο Πεντηκοντακέφαλο, θά πρέπει κα-

ταρχάς νά ποῦμε, ὅτι ὁ τίτλος αὐτός δηλώνει τόν ἀριθμό τῶν κεφαλαίων, στά ὁποῖα ὑποδιαιρεῖται τό ὅλο ἔργο. Τά περισσότερα θέματα, μέ τά ὁποῖα ἀσχολεῖται ὁ Ἅγιος Νεόφυτος στό Πεντηκοντακέφαλο εἶναι παρμένα ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη, κυρίως ἀπό τά βιβλία τῆς Γενέσεως, τοῦ Ἰώβ καί τοῦ Ἡσαΐα. Ὅμως δέν παραλείπει καί τήν Καινή Διαθήκη, γι' αὐτό ἀναφέρεται στήν παραβολή τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτη καί στήν περικοπή τῆς Κρίσεως. Δέν περιορίζεται στήν ἐρμηνεῖα βιβλικῶν ἔργων καί παραβολῶν ἢ χωρίων, ἀλλά ἐπεκτείνεται καί σέ ἄλλα θέματα, πού ἔχουν σχέση μέ τόν πνευματικό ἀγῶνα τοῦ μοναχοῦ καί τοῦ κάθε Χριστιανοῦ. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, ἐπίσης, παρουσιάζει τό γεγονός, ὅτι ἀφιερώνει ἀρκετά κεφάλαια σέ ἱστορικά γεγονότα, ὅπως σέ ἐχθρικές ἐπιδρομές κατά τῆς Κύπρου, στή μάχη στό Μυριοκέφαλο 1176 μ.Χ., σέ ἐμφυλίους πολέμους καί σέ φυσικά φαινόμενα.

Ὁ δεύτερος τόμος, Ἅγιου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου *Συγγράμματα*, τόμ. Β', Ἔκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Ἅγιου Νεοφύτου, Πάφος 1998, σσ. 500, περιλαμβάνει, σέ κριτική ἔκδοση πάντοτε, δύο σημαντικά ἔργα τοῦ Ἁγίου: α) Τήν Τυπική Διαθήκη, πού ἐξέδωσε ὁ Καθηγητής τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Ἰωάννης Ε. Στεφανής καί β) τή Βίβλο τῶν Κατηχήσεων πού ἐξέδωσε ὁ Καθηγητής τῆς ἴδιας Σχολῆς Βασίλειος Κ. Κατσαρός. Στό πρῶτο ἀπό τά ἐκδοθέντα ἔργα, ἐκτός ἀπό τή διάταξη κανόνων ὁργανώσεως τῆς Μονῆς Ἐγκλείστρας καί τόν τρόπο λειτουργίας της, περιέχονται ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιά τό γενικότερο συγγραφικό ἔργο καί τό πρόσωπο τοῦ Ἁγίου. Στό δεύτερο, ἐκτός ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐμπλουτίζεται ἕνα εἶδος τῆς πατερικῆς γραμματείας, ὅπως εἶναι οἱ Κατηχήσεις, παρουσιάζεται ἕνα ἐνδιαφέρον Κυριακοδρόμιο μέ δογματικό, ἠθικό, ἱστορικό καί ἀγιογραφικό περιεχόμενο, μέ πρωτότυπους πολλές φορές ἐρμηνευτικούς σχολιασμούς.

Ὁ τρίτος τόμος, Ἅγιου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου *Συγγράμματα*, τόμ. Γ', Ἔκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Ἅγιου Νεοφύτου, Πάφος 1999, σσ. 620, περιλαμβάνει σέ κριτική ἔκδοση τόν πρῶτο τόμο

τῆς Πανηγυρικῆς. Τούς Λόγους 1-15 ἐξέδωσε ἡ Ἀναπλ. Καθηγήτρια τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Νίκη Παπατριανταφύλλου - Θεοδωρίδη καί τούς Λόγους 16-30 ὁ Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Θεόδωρος Γιάγκου. Οἱ δύο ἐκδότες στηρίχτηκαν στόν κώδικα, ὁ ὁποῖος περιέχει ὅλη τή σωζόμενη συλλογή τῶν τριάντα Λόγων καί βρίσκεται στήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων (Paris gr. 1189). Ὁ τόμος αὐτός περιλαμβάνει Λόγους, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται σέ μνημες Ἀγίων τοῦ πρώτου τετραμήνου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, δηλ. Σεπτεμβρίου - Δεκεμβρίου. Παράλληλα ὑπάρχουν ἐγκωμιαστικοί Λόγοι στίς διάφορες ἐορτές τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, στή Γέννηση τοῦ Κυρίου καί στόν Τίμιο Σταυρό. Ὁ Ἅγιος ἀντί Ἐγκωμίου στόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη, ἔκρινε σκόπιμο νά παρουσιάσει εὐσύνοπτη Ἑρμηνεία στήν Ἀποκάλυψη. Τό ἐκδοθέν ἔργο διεκδικεῖ ξεχωριστή θέση ἀνάμεσα στά ἀγιολογικά κείμενα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καί ἀποτελεῖ ἐκχύλισμα τῆς ἀγάπης τοῦ Νεοφύτου πρὸς τοῦ Ἀγίου, τούς ὁποῖους κατὰ πάντα ἐμιμεῖτο καθόλη τή διάρκεια τῆς ὁσιακῆς του ζωῆς.

Ὁ ἐκδοθεὶς τέταρτος τόμος, Ἀγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου *Συγγράμματα*, τόμ. Δ', Ἔκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου, Πάφος 2001, σσ. 744, περιλαμβάνει σέ κριτική ἔκδοση τήν Ἑρμηνεία τῆς Ἐξαήμερου, τῶν Ψαλμῶν καί τῶν Ὠδῶν καί τοῦ Ἀσματός τῶν Ἀσμάτων. Τά πρῶτα δύο ἐξέδωσε ὁ Καθηγητής τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ρεθύμνου Κρήτης Θεοχάρης Δετοράκης καί τό τρίτο ὁ Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Βασίλειος Ψευτογκάς. Πρόκειται γιά τρία ἔργα τοῦ Ἀγίου πού δείχνουν τό ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον του γιά τήν Παλαιά Διαθήκη. Τό ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον τοῦ Ἐγκλείστου γιά τήν Ἐξαήμερο καί τούς Ψαλμούς φαίνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι πολύ νωρίς ἀπό τήν παραμονή του στή Μονή τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου κατόρθωσε νά ἀποστηθίσει αὐτά τά κείμενα. Στήν Ἑρμηνεία τῶν παλαιοδιαθηκικῶν αὐτῶν κειμένων ὁ Κύπριος Πατέρας, ἀκολουθώντας τά ἴχνη τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας,

προχώρησε μέ τό φωτισμό τοῦ Ἀγίου Πνεύματος στή σύνθεση πρωτότυπων ἐρμηνευτικῶν προσεγγίσεων.

Στή θεολογία τοῦ Ἀγίου καταδεικνύεται ὁ μέγας ἀγιογραφικός του πλοῦτος καί ιδιαίτερα ἡ θαυμάσια σύνδεση τῶν δύο Διαθηκῶν. Ἔτσι, κατά τόν Ἅγιο Νεόφυτο, ἡ Παλαιά Διαθήκη ἐρμηνεύεται διά τῆς Καινῆς καί ἡ Καινή κατανοεῖται διά τῆς Παλαιᾶς. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ παράθεση τοῦ κειμένου τοῦ Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων καί ἡ σύντομη ἐρμηνεία του. Ἡ ἐνασχόληση τοῦ Ἀγίου μέ τήν κριτική τοῦ κειμένου ἀποτελεῖ σοβαρή πρόκληση γιά τούς βιβλικούς θεολόγους, ἀλλά καί πρότυπο ἐρμηνευτικῆς διαδικασίας. Πέρα ἀπό τή μεθοδολογική συμβολή τοῦ Ἀγίου ἔχουν ιδιαίτερη ἀξία γιά τούς ἐρμηνευτές οἱ παρατηρήσεις του γιά τήν κριτική τοῦ κειμένου τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Ὁ πέμπτος τόμος, Ἀγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου *Συγγράμματα*, τόμ. Ε΄, Ἔκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου, Πάφος 2005, σσ. 504, περιλαμβάνει σέ κριτική ἔκδοση τά ἐξῆς ἔργα τοῦ Ἀγίου Νεοφύτου: α) Ἐρμηνεία κανόνων τῶν δώδεκα Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, β) τό Βιβλίον τῆς Θεοσημείας καί γ) Λόγους καί Ἐπιστολές τοῦ Ἀγίου. Τήν ἔκδοση τοῦ ἔργου «Ἐρμηνεία κανόνων τῶν Δώδεκα Δεσποτικῶν Ἑορτῶν» πραγματοποίησε ἡ Ἐπίκουρη Καθηγήτρια τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀλεξάνδρα Σακελλαρίδου - Σωτηρούδη. Ἀπό τούς δώδεκα Λόγους, πού πρέπει νά περιελάμβανε ἀρχικά τό ἔργο, ἔχουν διασωθεῖ ἐννέα: στόν Εὐαγγελισμό, στό Γενέσιο τοῦ Προδρόμου, στούς Ἀποστόλους Πέτρο καί Παῦλο, στή Μεταμόρφωση, στήν Κοίμηση, στά Εἰσόδια, στά Χριστούγεννα, στά Ἁγία Φῶτα καί στήν Ὑπαπαντή. Πρόκειται ἀποκλειστικά γιά ἀκίνητες ἐορτές πού ἀναφέρονται στό πρόσωπο τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, ἀλλά καί σέ πρόσωπα πού σχετίζονται ἄμεσα μέ τόν Χριστό, τήν Παναγία, τόν Ἰωάννη τόν Πρόδρομο, τούς Ἀποστόλους Πέτρο καί Παῦλο.

Μεταξύ τῶν συγγραφῶν τοῦ Ἀγ. Νεοφύτου συγκαταλέγονται καί οἱ διασωθέντες Λόγοι, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ἔργα πού δέν ἐντάσσονται σέ κάποιο ἀπό τά γνωστά ἔργα τοῦ Ἀγίου. Τήν

έκδοση τῶν Λόγων αὐτῶν πραγματοποιήσαν ὁ Καθηγητής τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Κώστας Κωνσταντινίδης καί οἱ Καθηγητές τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Νίκη Παπατριανταφύλλου - Θεοδωρίδη καί Βασίλης Κατσαρός. Ἀνάμεσα στούς Λόγους αὐτούς ἰδιαίτερη μνεία ἐπιβάλλεται νά κάνουμε στό Λόγο «Περί τῆς Ἱεραρχίας Χριστοῦ» καί στό «Λόγος εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα καί εἰς τήν Ἁγίαν Πεντηκοστήν». Τό ἔργο «Τό Βιβλίον τῆς Θεοσημείας» ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος σχεδιάσματος αὐτοβιογραφίας πού ἀναφέρεται σέ ἕνα σημαντικό γεγονός τῆς ζωῆς τοῦ Ἁγίου· περιγράφει τήν κατασκευή τῆς ἄνω Ἐγκλείστρας στόν ἀπότομο κρημό τοῦ Μελισσόβουνου, ὅπου ὁ Ἅγιος Νεόφυτος κινδύνευσε καί ὕστερα ἀπό σωτήρια θεία ἐπέμβαση κατά τήν κατασκευή, ἔμελλε νά διασωθεῖ. Οἱ ἔξι ἐπιστολές πού ἔχουν διασωθεῖ ἀναφέρονται σέ διάφορα ζητήματα: «Περί τῶν κατά χώραν Κύπρον σκαιῶν», «περί τῶν θείων καί φρικτῶν μυστηρίων», «πρός τοὺς λύνοντας τά τῆς νηστείας προοίμια», «πρός Εὐθύμιον μοναχόν», «περί τῆς διαίτης ὅλου τοῦ ἐνι-αυτοῦ» καί «περί ὑπακοῆς πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φοιτητάς». Μέ τόν πέμπτο τόμο ὁλοκληρώθηκε ἡ κριτική έκδοση τῶν κειμένων πού συνέγραψε ὁ Ἅγιος Νεόφυτος καί διασώθηκαν θεία προνοία μέχρι τίς μέρες μας.

Ἡ Συντονιστική Ἐπιτροπή ἔκρινε σκόπιμο νά συμπληρώσει τήν πεντάτομη σειρά μέ ἕνα ἀκόμη τόμο, στόν ὁποῖο περιέχονται τά εὐρετήρια. Καταχωρίζονται τά χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν θύραθεν, τῶν ἀποκρύφων κειμένων καί τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, καθὼς καί οἱ πίνακες ὀνομάτων, ἐννοιῶν καί πραγμάτων τῶν πέντε τόμων. Μέ τήν έκδοση καί τοῦ ἔκτου τόμου, Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου *Συγγράμματα*, τόμ. ΣΤ', Ἡ έκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2008, σσ. 272, ὁλοκληρώθηκε, μέ τίς εὐλογίες τοῦ Ἁγίου, τό ἔργο δημοσίευσης ἰδιαίτερα σημαντικῶν κειμένων τῆς ὕστερης βυζαντινῆς γραμματείας τῆς Κύπρου, μιᾶς περιόδου τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία καί ἡ θεολογική παραγωγή δέν χαρακτηρίζεται γιά τό ἄφθονο ὑλικό της. Μέ τήν

ἀναζήτηση μέσω τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν πληροφοριῶν γιά πρόσωπα καί γεγονότα, ἀλλά καί γιά θεολογικές θέσεις καί ἀπόψεις παρέχεται ἡ δυνατότητα πληρέστερης ἐνημέρωσης καί κατανόησης ὅσων συνέβησαν πρὶν καί μετὰ τὴν περίοδο αὐτὴ στὸν πολιτικό καί ἐκκλησιαστικό χῶρο. Οἱ γνώσεις καί ἡ ἐμπειρία τῶν εἴκοσι καί πλέον Καθηγητῶν Πανεπιστημίου πού συνεργάσθηκαν ἄριστα καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἐκδοτικῆς προσπάθειας ἐγγυήθηκαν τὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τῶν διασωθέντων συγγραμμάτων τοῦ Ἀγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου. Ἡ συγκεκριμένη ἐκδοση εἶναι μία ἀπὸ τίς καλύτερες κριτικές ἐκδόσεις πατερικῶν συγγραμμάτων πού ἔγιναν σέ διεθνές ἐπίπεδο καί, κατὰ κοινὴν ὁμολογία, ἡ καλύτερη πού ἔγινε στὸν ἐλληνικό χῶρο.

Τὸ ὄραμα, τόσο τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Χύτρων καί Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου κ. Λεοντίου, τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου Ἀλεξίου καί τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου, ὅσο καί τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τὴν κριτικὴ ἐκδοση τῶν ἔργων τοῦ Ἀγίου, δέν τελειώνει ἐδῶ. Ἔχουν ἤδη ἀναθέσει σέ πλειάδα ἐπιστημόνων - Καθηγητῶν Πανεπιστημίου τὸ πρόγραμμα τῆς νεοελληνικῆς μετάφρασης ὅλων τῶν ἐκδοθέντων ἔργων του, μέ παράλληλα σχόλια, ἐρμηνευτικά, θεολογικά, ἱστορικά κ.ἄ. Παράλληλα καθιερώνουν εἰδικὴ σειρά ἐπιστημονικῶν μελετῶν, μέ τὴν ἐπωνυμία «Ἐγκλειστριωτικά Ἀνάλεκτα», ἡ ὁποία θά περιλαμβάνει ἐξειδικευμένες μελέτες γιά τὴ ζωὴ καί τὸ ἔργο τοῦ Ἀγίου.

Στά πλαίσια τοῦ ἴδιου αὐτοῦ ὁράματος ἡ Ἱερά Μονὴ Ἀγίου Νεοφύτου ὀργάνωσε πρόσφατα, ἀπὸ τίς 22-26 Ἀπριλίου, τὸ Α' Διεθνὲς Συνέδριο μέ θέμα: «Ἁγιὸς Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος: Ἱστορία - Θεολογία - Πολιτισμός». Στὸ Συνέδριο αὐτό, πού ἔλαβε χώρα στὴν Πάφο τῆς Κύπρου, συμμετείχαν 50 καί πλέον διακεκριμένοι ὁμιλητές, ἀπὸ διάφορες χῶρες τοῦ ἐξωτερικοῦ (Ἑλλάδα, Γαλλία, Γερμανία, Ἀγγλία, Κένυα, Σερβία, Ρωσία, Ἰσραήλ κλπ.), οἱ ὁποῖοι παρουσίασαν ὅλες τίς πτυχές τοῦ ἔργου τοῦ Ἀγί-

ου. Ἐτσι φανερώθηκε τό εὔρος τῆς διαχρονικῆς προσφορᾶς τοῦ Ὁσίου Νεοφύτου καί ἡ μεγάλη συνεισφορά του τόσο στή Θεολογία, ὅσο καί στήν Ἱστορία καί στόν Πολιτισμό. Τήν ἐπιστημονική Ἐπιτροπή τοῦ Συνεδρίου ἀποτελέσαν οἱ κ.κ. Χρῆστος Οἰκονόμου (Πρόεδρος), Νίκος Ζαχαρόπουλος, Ἰωάννης Καραβιδόπουλος, Βασίλειος Γιούλτσης, Θεόδωρος Γιάγκου καί Συμεών Πασχαλίδης, ὅλοι Καθηγητές τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης, μέ γενικό ὀργανωτικό συντονιστή καί Πρόεδρο τοῦ Συνεδρίου τόν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη Ἀλέξιο Ἐγκλειστριώτη. Ἡ Ἱερά Μονή Ἀγίου Νεοφύτου δεσμεύτηκε πολύ σύντομα νά προχωρήσει στήν ἐκδοση τῶν Πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου, γιά νά δοθεῖ ἔτσι ἡ εὐκαιρία στόν ὀρθόδοξο λαό τῆς Κύπρου καί ὄχι μόνο νά γνωρίσει τή μεγάλη προσωπικότητα καί τό ἔργο τοῦ πολιούχου Ἀγίου μας.
